E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

O'QUVCHILARNING EKOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH VA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Soqiboyeva Durdona Bozorboyevna

Qo'qon davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Innovatsion jarayonlarning rivojlanishi, ekologik ta'lim va tarbiya tizimini takomillashtirish natijasida o'quvchilarning ekologik madaniyati darajasi oshadi. Qo'shimcha ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlar, shu jumladan ekologik ta'lim, qo'shimcha ta'lim muassasasini shakllantirishning mohiyatini belgilashga xizmat qiladi.
Kalit so'zlar: Ekologik, atrof-muhit ,biologiya, o'quvchilar, iqtidor, o'quv topshiriqlar, darslik, jadvallar, iste'dod.

20-asrning ikkinchi yarmi -21-asrning boshlariga xos bo'lgan ilmiy-texnik taraqqiyotning tezlashtirilgan sur'atlari eng katta yutuqlarni o'zlari bilan birga olib keldi, ammo shu bilan birga murakkab muammolar bilan birga keladi, ular orasida ekologik muammolar kelajak uchun ayniqsa xavflidir. Insoniyat o'z taraqqiyot yo'lini izlashning favqulodda ehtiyojiga duch keldi, bu orqali inson ehtiyojlarini, uning faol faoliyatini biosfera imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirish mumkin edi.Ijtimoiy hayot sohasi insonva tabiatning o'zaro ta'sirini uyg'unlashtirishning asosiy vositasi sifatida YuNESKO ekspertlari va BMT atrof-muhit dasturi mualliflari tomonidan ko'rib chiqiladi.Ayni paytda mamlakatimizda maktab o'quvchilarining ekologik ta'limining hozirgi holati quyidagicha: "Ekologiya" kursi ta'limning asosiytarkibiy qismi, shuningdek mintaqaviy tarkibiy qism qatoriga kiritilmagan vaixtiyoriy kurs (maktab komponentasi) sifatida o'tiladi. Darhaqiqat, u qo'shimcha ta'lim maqomiga ega, taraqqiyot dasturlarida ekologikta'limning ustuvor yo'nalishlarini belgilab bergan alohida ta'lim muassasalarida amalga oshiriladi. Va ekologik bilimlarni umumta'lim maktabi kurslariga kiritganiga qaramay, aslida o'quvchilar dunyo bilan bo'lgan munosabatlarning kundalik amaliyotida mustahkamlangan antropotsentrik qadriyatlarga va inson iste'molchisi madaniyatiga yo'naltirilgan kattalar avlodlari orasida hukmronlik qiladi, o'zlashtiriladi.Shu bilan birga, ekologik ta'lim UDOD ekologik va biologik yo'nalish ishlarida, shuningdek bolalar uchun ko'plab ko'p tarmoqli qo'shimcha ta'lim muassasalarida ajralmas qismga aylanib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, qo'shimcha ta'lim asosan kompensatsion rol o'ynaydi, ekologik ta'lim tizimida etishmayotgan elementlarni joylashtiradi, bugungi kunda o'quvchilarning ekologik ta'limining pozitsiyalari va darajalarini belgilaydi.Shuning uchun bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida ekologik ta'limning mazmuni va sifati diqqat bilan e'tiborni talab qiladi.

Qo'shimcha ta'lim muassasasi ekologiya sohasida o'quvchilarga yuqori darajada ta'lim va tarbiya berish uchun ekologik ta'limning innovatsion shakllari va texnologiyalarini izlash zarur. Ekologik ta'lim sohasida yangilik izlash quyidagi mezonlarga asoslanadi:

- tarbiya sohasida ekologik ta'limning samarasizligi;
- Ta'limni o'qitish texnologiyalaridan o'quv ishlariga chuqurroq e'tibor berishga yo'naltirish, bunda muhim mezon -atrof-muhit va jamiyat bilan bog'liq kundalik xatti-harakatlar, harakatlar;
- Ta'lim paradigmasining o'zgarishi, asosiy e'tiborni "Hayot uchun ta'lim" dan "Butun hayot davomida ta'lim" ga almashtirish;Bolalar uchun qo'shimcha ekologik ta'lim tizimida bir nechta innovatsion yo'nalishlarni ajratish mumkin:

- ekologik ta'lim mazmunini takomillashtirish;
- o'quv jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'rganish va joriy etish;
- ekologiya, biologiya sohasida xayriya qilingan bolalar bilan ishlash tizimini yaratish;

- ekologik ta'lim va tarbiyani tashkiliy-uslubiy ta'minlashning yangi shakllarini ishlab chiqish va amalga oshirishda boshqaruv tizimini takomillashtirish;
- ta'lim jarayonini axborotlashtirish.Qo'shimcha ta'lim muassasasi iloji boricha ko'proq innovatsion yo'nalishlarni rivojlanishi uchun ekologik ta'lim sohasida eng istiqbolli innovatsion manbalarni topish va ulardan foydalanish zarur.

Bunday manbalardan biri bu ijtimoiy sheriklik va boshqa institutlar bilan qo'shma loyihalardir. Bu qo'shimcha resurslarni jalb qilishga yordam beradi, o'quv jarayoni sifatini yaxshilaydi va kasbga yo'naltirish ishlari samaradorligiga yordam beradi.Mintaqalararo va xalqaro loyihalarni ishlab chiqish ekologik ta'limning oshkoraligini oshirish, o'quvchilarni mamlakatning boshqa mintaqalaridan kelgan tengdoshlari bilan tanishtirish, vatanparvarlikni rivojlantirish, o'z faoliyati natijalaridan faxrlanish va natijada talabalarni atrof-muhitni muhofaza qilishga undash. Masofadan turib ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va telekommunikatsiya loyihalarining rivojlanishi ekologik ta'limning mavjudligini oshirishga imkon beradi, o'quvchilarning raqamli madaniyatini rivojlantirishga imkon beradi.Qo'shimcha ta'limdagi o'quv jarayonini yangilash pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish orqali mumkin, shuning uchun o'qituvchilar bolalarni ekologik ta'limning innovatsion shakllari va texnologiyalari orqali o'qitishning innovatsion modellarini amaliyotga joriy etmoqdalar:

- ❖ Talabalarni ekologik tarbiyalashning o'yin modeli.(munozaralar texnologiyasi, kvest texnologiyalari, ijtimoiy-kontekstli ta'lim texnologiyasi (TSKO) vaboshqalar). O'yin texnologiyalaridan foydalanish natijalariga erishish uchun o'yinlar va o'yin vaziyatlari syujetlari haqiqiy asosga ega bo'lishi juda muhim -bu holda ular o'quvchilarning qaror qabul qilish tajribasini va atrof-muhitni o'zlashtirishlarinirivojlantirishga eng katta hissa qo'shadilar.
- ❖ Muammoli o'qitish modeli (tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi, vaziyatni o'rganish texnologiyasi, muammoli qidiruv texnologiyasi). Model o'zini o'zi o'rganish jarayonida o'quv jarayonini o'zgartirishga hissa qo'shadi, har bir o'quvchiga o'zini qobiliyatli va vakolatli shaxs sifatida ko'rishga imkon beradi. Ushbu o'qitish usuli an'anaviy uslub bilan birgalikda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda samarali komponent hisoblanadi.
- ❖ Talabalarga ekologik ta'limni loyihalashtirish va tadqiq etish modeli (o'quv turizmi texnologiyasi, pedagogik ustaxonalar texnologiyasi, loyihalash, tadqiqot texnologiyalari va boshqalar), jamoaviy va boshqa faoliyat turlari talabalarga o'z bilimlari, ko'nikmalariva malakalarini to'liq namoyish etishlariga imkon yaratadi. qobiliyatlar.
- ❖ O'quvchi yoshlarni ekologik tarbiyalashning axborot modeli ("ta'lim fotobiennalesi" kontekstli texnologiyasi, AKT texnologiyalari, masofadan o'qitish texnologiyalari va boshqalar) Zamonaviy ta'limdagi yangi pedagogik texnologiyalarni axborotni, birinchinavbatda kompyuter texnologiyalarini keng qo'llamasdan tasavvur qilib bo'lmaydi, chunki bu metod yuqori innovatsion salohiyatga ega.

Ta'limda kompyuter telekommunikatsiyalaridan foydalanish ta'lim sohasida integratsiyalashuvning eng aniq tendentsiyalaridan birini amalga oshirishga imkon beradi va yagona jahon ta'lim makoniga kirishni ta'minlaydi. Yangi nostandart echimlarni izlash talabalarning yangi kompyuter dasturlari va raqamli fotosurat vositalariga murojaat qilishni boshlashiga yordam beradi. Bu bolalarni izlash, ijodiy, tahliliy faoliyatga jalb qiladi.Innovatsion ta'lim jarayonida qo'shimcha ta'lim o'qituvchisining muhim vazifasi bolani o'z faoliyatida qo'llab-quvvatlash, uning dunyoda muvaffaqiyatli targ'ibotiga hissa qo'shish, yuzaga keladigan muammolarni hal qilishni osonlashtirish va o'zlashtirishga yordam berish qobiliyatidir. turli xil ma'lumotlar. Kognitiv materiallarning taqdimoti va tajribani

o'tkazish usullari o'qituvchi va bolalar o'rtasida intensiv aloqani nazarda tutadi va zamonaviy qo'shimcha ta'lim tizimida ta'lim sub'ektlari o'rtasida an'anaviy ta'lim turiga qaraganda ancha faol va qiziqarli o'zaro aloqalarni talab qiladi. Innovatsion o'qitish usullaridan foydalanish talabaning oldiga qo'yilgan maqsadni shaxsan muhim deb qabul qilishiga yordam beradi.Shunday qilib, innovatsion jarayonlarning rivojlanishi, ekologik ta'lim va tarbiya tizimini takomillashtirish natijasida o'quvchilarning ekologik madaniyati va ekologik madaniyati darajasi oshadi. Qo'shimcha ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlar, shu jumladan ekologik ta'lim, qo'shimcha ta'lim muassasasini shakllantirishning mohiyatini belgilaydi: bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, qo'shimcha ta'lim o'qituvchilarining kasbiy saviyasini oshiradi, o'quvchilarning ma'naviy rivojlanishi uchun yaxshi sharoitlar yaratadi, ularga shaxsga yo'naltirilgan yondoshishga imkon beradi.

Adabiyotlar:

1. 1.Nikolaeva S.N. Bolalarni ekologik tarbiyalash nazariyasi va metodikasi: O'quv qo'llanma. nafaqa / S.N. Nikolaev. -M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2002. -336 b. "Akademiya" markazi, 2000 yil.
2. 2.A.T.Gafurov, J.Tolipova, S.S.Fayzullaev, I.T.Azimov, B.Axmadalieva "Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi" (o'quv-metodik qo'llanma). Toshkent-2005 y.
3. Muydinovich, R. I., Valentinovna, M. S., & Xabibjonqizi, M. D. (2022). THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN MODERN METHODS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION. *International Journal of Early Childhood Special Education*, *14*(7).
4. Muydinovich, R. I. (2022). The Role of Digital Technologies in Growing Secondary School Students to the Profession. *Eurasian Scientific Herald*, *6*, 137-142.
5. MUYDINOVICH, R. I. (2020). Problems and Solutions of Online Education in Tertiary Institutions. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, *7*(11), 58-60.
6. Muydinovich, R. I. (2021). Innovative approach to ensuring the continuity of teaching computer science in the system of continuous education of the New Uzbekistan. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, *11*(4), 1622-1629.
7. РАСУЛОВ, И. М., & ТОЛИПОВ, У. К. (2018). РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ. In *Высшее и среднее профессиональное образование России в начале 21-го века: состояние, проблемы, перспективы развития* (pp. 198-203).
8. Muydinovich, R. I. (2022). Methodology of using the google classroom mobile application in teaching informatics and information technologies for secondary school students. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, *3*, 158-162.
9. Muydinovich, R. I. (2021). Strategic Conditions for the Modernization of the Educational System in the 3-Renaissance. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, *2*(6), 85-92.
10. Расулов, И. (2014). Формирование понятий и навыков у учеников при создании ребусов при помощи компьютерных технологий. *Актуальные проблемы современной науки*, (3), 84-88.
11. Muydinovich, R. I. (2022). INFORMATIKA FANI YO ‘NALISHIDA ZAMONAVIY DASTURLASH TILLARINI O ‘RGANISHNING AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 4, pp. 75-78).

12. Muydinovich, R. I. (2021). Problems and solutions of teaching in credit-module system in higher education institutions. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, *3*(04), 721-727.
13. Muyidinovich, R. I. (2020). Advantage And Methodological Problems Of Teaching Computer Science In Modern Schools. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, *2*(10), 13-16.
14. Rasulov, I. M. (2022). ADVANTAGE AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF TEACHING COMPUTER SCIENCE IN MODERN SCHOOLS. *Ученый XXI века*, 22.
15. Muydinovich, R. I. (2022). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHI TUFAYLI PAYDO BO'LGAN KASBLAR VA ULARNI O'RGANISH. *PEDAGOGS jurnali*, *13*(1), 117-122.
16. Muydinovich, R. I. (2022, April). INTEGRITY AND CONTINUITY OF COMPUTER SCIENCE IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. In *E Conference Zone* (pp. 322-326).
17. Muydinovich, R. I. (2022). THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PROVIDING INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, *3*(12), 1281-1286.
18. Muydinovich, R. I. (2022). VOCATIONAL TRAINING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, *10*(12), 209-216.
19. Makhkamova, D. X. (2023, January). IMPROVING THE METHODOLOGY OF USING SOFTWARE TOOLS FOR THE FUTURE INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGY TEACHER. In *E Conference Zone* (pp. 64-69).
20. Makhkamova, D. X. (2023). METHODOLOGY OF FORMATION OF FREELANCING SKILLS OF FUTURE TEACHERS OF INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES THROUGH THE SUBJECT OF INFORMATICS AND DIGITAL TECHNOLOGIES. *Conferencea*, 55-64.
21. To'lanboevna, M. M. (2023). YOSHLARNI RUHIY VA MA'NAVIY SOG'LOM TARBIYALASHDA OILANING O'RNI. *ILMIY TADQIQOTLAR VA JAMIYAT MUAMMOLARI*, *1*(2), 3-11.
22. Tulanboevna, M. M. (2022). PRIORITY RESPONSIBILITIES OF THE MANAGER IN THE FIELD OF PERSONNEL MANAGEMENT AND DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION. *Open Access Repository*, *8*(12), 561-565.
23. Khasanov, A. R. (2022). LEARNING IS A COMPETENCY-BASED APPROACH AS A CONTENT UPDATE STEP. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, *10*(12), 217-223.
24. Khasanov, A. R. (2022). Development of information competence of future informatics teachers as a pedagogical problem. *Open Access Repository*, *9*(12), 73-79.
25. Xasanov, A. R. (2021, May). USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND INTERACTIVE METHODS IN TEACHING COMPUTER SCIENCE. In *E-Conference Globe* (pp. 198-199).
26. Maxmudovich, X. X. (2022). CULTURE OF THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, *10*(12), 268-271.
27. Makhmudovich, K. K. (2022). Building Models of Their Functions According to Single-Valued and Multivalued Compatibility Truth Table of Cryptographic Accelerations. *Open Access Repository*, *9*(12), 44-49.
28. Sharifovich, A. S., Maxmudovich, H. X., & Mansurovich, B. M. (2022). Application Of Information Compression to Create New Hash Functional Algorithms of Rectangal Matrix Introduction. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, *9*, 54-57.

29. Sharifovich, A. S., Maxmudovich, H. X., & Mansurovich, B. M. (2022). Protocol For Electronic Digital Signature of Asymmetric Encryption Algorithm, Based on Asymmetric Encryption Algorithm Based on the Complexity of Prime Decomposition of a Sufficiently Large Natural Number. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, *7*, 238-241.
30. Aripov, M. M., Axmadaliyev, S. S., Xasanov, X. M., & Botirov, M. M. (2022). IMPLEMENTING MINIMUM GRAPH COVERING IN PYTHON. *Ann. For. Res*, *65*(1), 10016-10021.
31. Останов, К., & Ботиров, М. М. (2022). О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА ПРИ ИЗУЧЕНИИ МАТЕМАТИКИ. *Проблемы науки*, (6 (74)), 5-7.
32. Mansurovich, B. M., & Ogli, Y. M. D. (2022). PHP DASTURLASH TILI VA UNING IMKONIYATLARI. *Ta'lim fidoyilari*, *18*(5), 77-80.
33. Ботиров, М. (2017). Морфология твердой фазы биологических жидкостей, как метод диагностики в медицине. *Журнал проблемы биологии и медицины*, (4 (97)), 179-182.
34. БОТИРОВ, М. ў¤ ЗА-ўАЛЛА НАВБАТЛАБ ЭКИШДА ОРАЛИЈ МУДДАТДА БЕДА ПАРВАРИШЛАШ. *ЧОРВАЧИЛИК. ВЕТЕРИНАРИЯ*, 8.
35. Ботиров, М., Ураимов, Т., & Усмонхужаева, Г. Андижанской сельскохозяйственный институт, Республика Узбекистан ВЛИЯНИЕ ПОКРОВНОГО ПОСЕВА ЛЮЦЕРНЫ НА ПОЖНИВНЫЕ, КОРНЕВЫЕ ОСТАТКИ И ВОДОПРОЧНЫХ АГРЕГАТОВ В ПОЧВЕ. *ІЗДЕНІСТЕР, № 2 ИССЛЕДОВАНИЯ, НӘТИЖЕЛЕР 2017 РЕЗУЛЬТАТЫ*, 147.
36. Valiyevna, K. S., & Kizi, I. N. V. (2022). New vocabulary of the internet language: Methods of formation, reasons for the appearance. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(5), 84-89.
37. Turdaliyevich, M. I. (2022). SOME ISSUES IN THE PROCESS OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Open Access Repository*, *8*(12), 289-294. Turdaliyevich, M. I. (2022). Methodological Aspects of Preparing A Future Informatics Teacher for Innovative Activities. *Open Access Repository*, *9*(11), 337-339.
38. Rakhimovna, S. F. (2022). ANALYSIS OF NATIONAL MODELS FOR THE FORMATION OF ECONOMIC CLUSTERS IN UZBEKISTAN. *Open Access Repository*, *8*(12), 530-535.
39. Alisherovna, E. N. (2023). Biologiya darslarida elektron darsliklardan foydalanish. *Ta'lim fidoyilari*, *12*, 171-180.
40. Alisherovna, E. N. (2023). Pedagog imidji va muloqot madaniyati. *Ta'lim fidoyilari*, *12*, 166-170.
41. Alisherovna, E. N. (2022). PEDAGOGICAL COMMUNITY AND ITS SOCIO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603*, *11*(11), 80-88.
42. Makhmudovna, A. M. (2022). THE ROLE OF SOLVING PROBLEMS AND EXERCISES IN BIOLOGY IN THE ACTIVATION OF COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS. *Open Access Repository*, *8*(12), 248-249.
43. Mahmudovna, A. M. (2022). DIDACTIC FOUNDATIONS OF COGNITIVE ACTIVITY AND ITS DEVELOPMENT IN STUDENTS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, *11*(12), 193-198.